

BOSHLANG'ICH SINFLARDA TARBIYAVIY ISHLARNI TASHKIL QILISH METODIKASI

Suyarova Sohiba

8-maktab 4-b sinf o'qituvchisi

MUNDARIJA

- 1.1 Tarbiyaviy ishlar metodikasi faniga kirish.
- 1.2 Fanning maqsad va vazifalari, asosiy tushuncha, tamoyillari.
- 1.3 Tarbiyaviy ishlarni mazmunan tashkil qilishdagi milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'рни.
- 1.4 Tarbiyaviy ishlar jarayonida sinf rahbarining burchi.
- 1.5 Ta'lim jarayonida tarbiyaviy ishlarning o'рни

KIRISH

**Maktabda o'qitish metodikasi o'zgarmasa, ta'lim
sifati ham, mazmuni ham, muhit ham o'zgarmaydi.**

Shavkat Mirziyoyev

Kurs ishining dolzarbligi: Yosh avlodni ma'naviy-axloqiy tarbiyasini shakllantirishda milliy umuminsoniy qadriyatlar Respublikamizda umuminsoniy qadriyatlar va milliy madaniyatimizni asoslarini e'tiborga olib ta'lim-tarbiya mazmunini va milliy mafkurani shakllantirib borish imkoniyatlari yaratilmoqda. Bunga xalq og'zaki ijodi, pedagogikasi, mutafakkir, ma'rifatparvar pedagog va olimlarning tarbiyaga axloq-odobga doir g'oyalarini o'rgatib komil insonni ishlari amalga oshmoqda. "Kelajak bugundan boshlanadi"-deydi dono xalqimiz. O'zbekiston Respublikasining Qomusi sahifalarida har bir fuqaroning ilm olish, o'z ijodiy kuch va qobiliyatlarini har tomonlama rivojlantirish ta'kidlanadi. Hozirgi zamon maktabi tubdan yangilanmoqda. Mamlakatimizda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning qaytadan ko'rib chiqilganligi maktabning buguni va kelajagiga umid bilan qarashga undaydi. Yosh avlodga tarbiya berishdek murakkab vazifani hal etishda maktab juda katta ahamiyat kasb etadi. Ayni shu joyda yoshlarimiz ijtimoiy jamiyat va ilmiy texnika taraqqiyoti talablariga javob bera oladigan mukammal ma'lumotlarni oladilar. Maktab yoshlarning dunyoqarashlariga poydevor hamda g'oyaviy e'tiqodlari uchun negiz yaratadi, ularning irodalarini shakllantiradi, xalqimiz baxt-saodati yo'lida sidqidildan mehnat qilishga tayyorlaydi.

Tarbiyaviy ishlarni davr talabiga javob beradigan holga keltirish uchun tarbiyaning asosi bo'lgan barcha g'oyalar qaytadan ishlab chiqiladi. Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda o'qituvchining yo'naltiruvchi ta'siri ostidagi o'quvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish asosiga qurilgan va fan kabinetlarida, kutubxonada va uyda yakka tartibdagi reja asosida o'tkaziladigan mustaqil mashg'ulotlar yetakchi shaklga aylanishi kerak. Bunda sinfdan tashqari ishda ta'limning moddiy bazasi: qo'shimcha va ma'lumotnoma adabiyotlari, laboratoriya uskunalari, ko'rgazmali qo'llanmalar, didaktik materiallar, texnika vositalaridan oqilona foydalanish ko'zda tutiladi. Ular o'z ichiga quyidagilarni oladi:

darslik va qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlashning xilma-xil shakllarini olgan, nazariy bilimlarni o'zlashtirishni ta'minlovchi;

tajribalar, ijodiy tushdagi ishlarni bajarishni, asboblarni loyihalashni, maketlar, modellar va hokazolarni tayyorlashni olgan mustaqil ishlash uchun topshiriqlar tizimi maqsadga muvofiqdir.

Sinfidan va maktabdan tashqari ishlar metodikasi fani va bo'limiga sinf rahbarlarining ishlari, maktab ma'muriyatining tarbiyaviy ishlari kiritiladi. Bunda o'qituvchilarning o'quvchilar bilan muomilasi adolatli bo'lishi, kerakli ta'sir ko'rsata olishi kerak.

Tarbiyaning bosh maqsadi yosh avlodni ma'naviy, axloqiy tarbiyalashda xalqning boy, milliy ma'naviy an'analarga, urf-odatlariga hamda qadriyatlariga asoslangan samarali tashkiliy ishlarni amalda ishlab chiqishdir.

Tarbiyaning asosiy vazifasi – shaxsni aqliy-axloqiy tarbiyalashda erkin fikrlovchi va jismoniy rivojlanishi, uning qobiliyatlarini har tomonlama ochish uchun imkoniyat yaratishdir. Tarbiyaviy ishlarni rejalashtirishda bir qator pedagogik talablar qo'yiladi. Maktabdan tashqari ta'lim muassasalarining to'garak qatnashchilari ongida yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlar mujassamlashgan bo'lishi kerak. To'garak qatnashchilarini doimiy ravishda fan va madaniyatning so'nggi yutuqlaridan xabardor qilib turish, ular ongini ijodiy ishlar va tarbiyaviy tadbirlar bilan band qilish muhim o'rin tutadi. To'garak qatnashchilarida mustaqillik tushunchasi shakllangan bo'lishi, ular davlatimiz ramzlarini, madhiyasini, urf-odatlarimizni yaxshi bilishi kerak. Maktabdan tashqari ta'lim o'qishlariga, xohishlariga asoslangan holda darsdan bo'sh vaqtlarda o'quv-tarbiya jarayonini to'ldiradi va quyidagi yo'nalishlar bo'yicha to'garak qatnashchilariga talablar qo'yilishi kerak.

1.1 Tarbiyaviy ishlar metodikasi faniga kirish.

Hozirgi kunda barkamol avlodni, o'z vatanining ilg'or kishisi sifatida tarbiyalash eng asosiy masalalaridan biri Prezidentimiz 1999-yili 3-sentyabr "Respublikamiz ma'naviyat va ma'rifat kengashini qo'llab quvvatlash to'g'risida"gi Farmoni zaminida g'oyalar, ulardan kelib chiqadigan asosiy maqsadlar manaviyatning ustuvorligi yana bir karra tasdiqlaydi.

Yurtboshimiz "Yuksak ma'naviyat –yengilmas kuch" nomli asarida "Ma'naviyati yuksak shaxslargina yurti tanitishga qodir. Shaxsni esa uning ma'naviy qiyofasi tanitadi. Ma'naviyat tarbiyadan boshlanadi. Ta'lim-tarbiyasiz ma'naviyatning bo'lmasligi barchaga ma'lum haqiqatdir" deb ta'kidlaydilar.

Milliy pedagogimiz asoschilaridan biri A. Avloniyning "Tarbiya biz uchun yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat, yo saodat, yo falokat masalasidir" degan fikrlari yuqoridagilarni yana bir bor tasdiqlaydi.

Guruh rahbari: deganda o'quvchilarni bir xil saviyada, bir xil yoshda, bilimi jihatidan ham teng bo'lgan jamoani boshqarib turuvchi pedagog guruh rahbari deb ataladi.

Guruh rahbarining asosiy maqsadi o'quvchilarini to'g'ri tarbiyalash jarayonida o'quvchi va guruh rahbari bilan bir birini tushuna olishi va guruh rahbari tomonidan o'quvchilarga e'tiborliroq bo'lishi kerak.

O'quv yurtida o'quvchilarga tarbiya guruh rahbaring ishlari orqali beriladi.

Jumladan, tadbirlar, mushoiralar, har xil kechalar, uchrashuvlar, tanlovlar va boshqa o'yinlar orqali o'quvchilarga ta'lim tarbiya beriladi. Shunga qarab o'quvchilarning fikrlash qobiliyati rivojlanib boradi.

Guruh rahbari o'quv yurti ma'muriyati bilan birgalikda va mahalla jamoasi, ota onalari bilan hamkorlikda tarbiyaviy ishlarni olib boradi. O'quv yurti ma'muriyati guruh rahbari va uning olib borayotgan ishlarini doimo qo'llab-quvvatlashi lozim. Chunki guruh rahbari o'z o'quvchilarini yaxshi biladi va ularni tarbiyalash uchun nimalar kerakligini hisobga olib ish yuritadi.

1.2 Fanning maqsad va vazifalari, asosiy tushuncha, tamoyillari.

Bizning yosh avlod xalqimizning inqilobiy, mehnat, jangovar an'analarni o'zlashtirib o'ziga katta avlodning eng yaxshi fazilatlarini g'oyaviy e'tiqod va matonatini, vatanga muxabbatini, uning iqtisodiy-siyosiy va jangovar qudratini mustahkamlashda ishtirok etishiga intilishini singdiribgina o'z bobolari va otalari ishini davom ettirib va ko'paytira oladi.

Oila ham jamiyatining bir bo'lagi xisoblanadi. Oilada bola tarbiyasini yo'lga qo'yish juda katta ahamiyatga ega.

Oila boshqa tarbiyaviy muassasalardan farqli ravishda odamning butun hayoti davomida uning barcha tomonlariga qirralariga ta'sir ko'rsatishiga qodirdir va odatda ta'sir ko'rsatadi. Oila tarbiya vazifasining bu ulkan miqyosi uning mafkuraviy va psixologik ta'sir ko'rsatishning chuqur o'ziga xosligi bilan uyg'unlashib ketadi.

Ota-onalar bilan ish shakllari odatda guruh rahbari o'z shaxsiy xususiyatlarini tajribasini o'quvchilarning oilalarida vujudga kelgan oziga xos xususiyatlarini, ota-onalarini bilim va tajribasini, bolalarni tarbiyalashda yuqorida ko'rsatib o'tilgan xatolar va qiyinchiliklarni, fe'l-atvor xususiyatlari o'quv yurti pedagoglar jamoasidagi muxitni ota-onalar bilan ish olib borishda tarkib topgan an'analarni va hokazolarni hisobdan olib belgilaydi.

Ota-onalarga pedagogik bilim berishni amalga oshirishda faqat bilim berib qolmasdan, ularni tarbiya sohasidagi amaliy malaka va ko'nikmalar bilan qurollantirish, ularning pedagogik faoliyatini uyg'otish mustaqil shug'ullanishga undash, maqsadga muvofiq oila ichki munosabatlarini yo'lga qo'yish g'oyat muhimdir.

Ota-onalar yig'ilishlari ota-onalar bilan ish olib borishning an'anaviy tarkib topgan shaklidir. hal qilinayotgan aniq vazifalarga bog'liq holda guruh yig'ilishlarini tashkiliy, yakuniy chorak yig'ilishlarini mavzuga doir yig'ilish baxs, yig'ilish praktikum, ota-onalarning umumiy ta'limi bo'yicha guruh rejasiga ko'ra yig'ilish kabi yig'ilishlar bolishi mumkin.

Tashkiliy yig'ilishlarda ota-onalar qo'mitasi saylanadi, ish rejasi tasdiqlanadi. Mikrayonda pedagogik iqlim o'rnatish yuzasidan tadbirlar ishlab chiqadi, jamoat topshiriqlari taqsimlanadi va turli ish yo'nalishlariga doir tashabbuskor ota-onalar guruhlar tuziladi, ota-onalar ishtirokida umumiy o'quv yurti tadbirlarini o'tkazish rejalarini muvofiqlashtiriladi.



Choradagi yakunlovchi guruh majlislari ota-onalarning e'tiborini o'quvchilarning bilimga doir qiziqishlari, qobiliyatini, axloqiy irodaviy fazilatlarini rivojlantirishdagi yutuqlar, kamchiliklar, foydalanilmagan imkoniyatlarga qaratish maqsadida ko'zda tutadi.

Biror mavzuga bag'ishlangan yigilishlari tarbiyaning eng dolzarb muammolari yuzasidan o'tkaziladi, ularda ota-onalar qo'mitasi va guruh rahbarining o'quvchilarning u yoki bu sohasidagi tarbiyalanganlik darajasi to'g'risida to'plangan materiallardan foydalaniladi.

Majlis –munozaralar ota-onalar e'tiborini tarbiyaning biror muammosiga jalb etish maqsadida o'tkaziladi. Bunday majlislarni ota-onalar qo'mitasi a'zolarida ota-onalarning bir qismi o'z vazifalariga, o'quv yurtining tavsiyanomalariga notog'ri munosabatda bo'layotganliklari ota-onalarning bir qismi tayyorgarlik kayfiyatida ekanligi ma'lumotlar bo'lgan taqdirda o'tkazish tavsiya etiladi.

1.3 Tarbiyaviy ishlarni mazmunan tashkil qilishdagi milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rni.

Hozirgi zamon pedagogika oldida turgan muhim muommalardan biri o'qituvchi va pedagogik mehnat sharoiti muommosi hisoblanadi. Chunki o'qituvchida barcha pedagogik g'oyalar mujassamlangan bo'lib, uning faoliyati orqali bu pedagogik g'oyalar amalga oshiriladi va hayotga tadbiiq etiladi.

O'qituvchining ko'p qirrali va murakkab faoliyati zaminida yosh avlodni odobli, etiborli qilib tarbiyalash, ularni ilmiy bilimlar bilan qurollantirish kabi muhim vazifalar yotadi. Bularni amalga oshirish esa o'qituvchining xilma xil faoliyatiga bog'liq: bolalarni o'qitish, o'quv yurtidan va guruhdan tashqari ishlarni tashkil eta bilish, o'tkazish, ota-onalar o'rtasida pedagogik targ'ibot ishlarini olib borish va hakoza. Bularni hammasi o'qituvchilardan chuqur bilimlarga ega bo'lishni, o'z sohasini, bolalarni sevishni talab etadi.

Respublikamiz mustaqilligi e'lon qilingan sana 1991-yil 31-avgust xaalqimiz hayotida ulug'vor voqealardan hisoblanadi. Endi xalqimiz o'zining boy tarixi, madaniyati, urf - odatlarini o'rganishi, targ'ib qilishi, o'zligini tanishi imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu voqeadan so'ng ko'p sonli o'qituvchilar jamoalari oldiga Vatan ravnaqi uchun hormay-tolmay xizmat qila oladigan, buyuk vatan yo'llaridan o'z jonini ham ayamaydigan yoshlarni tarbiyalash vazifasi ko'ndalang qo'yiladi. Bu vazifa oliy talim konsepsiyasida alohida takidlanadi.

Shuning uchun bunday ulkan vazifani amalga oshirishda guruh rahbari ham o'zining beqiyos hissasini qo'shadi. Guruh rahbarining asosiy vazifalaridan biri bizning kelajagimiz bo'lmish yosh avlodni to'g'ri, insonparvarlik ruhida tarbiyalashdan iborat. Tarbiya jarayonida o'qituvchi va guruh rahbari bir birini tushunish kerak va guruh rahbari o'quvchilarga e'tiborliroq bo'lishini taqoza qilinadi.

Guruh rahbari ishini o'quv yurti ma'muriyati bilan birgalikda va mahalla jamoasi bilan hamkorlikda tarbiyoviy ishlarni olib boradi. O'quv yurti ma'muriyati guruhda rahbar va u olib borayotgan ishlarni qo'llab quvvatlash lozim. Chunki guruh rahbari o'z

o'quvchilarini biladi va ularni tarbiyalash uchun nimalar qilish kerakligini hisobga olib ish yuritadi.

Guruh rahbari ishini ma'naviyat ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari boshqaradi. Guruh rahbarining ish rejasini o'quv yurti direktori va ma'naviyat va ma'rifat ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlari tuzadi va boshqaradi.

O'quv faoliyatida bilim, ko'nikma va malakani egallaydilar. O'qituvchi guruh bilan yolg'iz ishlaydi va ko'pincha tarbiyachi sifatida ish yuritadi. O'qituvchilarning bolalarga bo'lgan munosabati katta mehribonlik va g'amxo'rlik bilan xarakterlanadi. Bu esa talabchanlik bilan olib borildi. O'qituvchilar bilan bo'ladigan o'zaro munosabatlarni to'g'ri yo'lga qo'yish hamda o'quvchilarning o'sishi va rivojlanishiga qarab ularni qayta qurish hissiyoti ham guruh rahbari uchun muhim ahamiyatga ega. O'quv yurti ustavida guruh rahbarining asosiy vazifalari belgilab beriladi. Guruh rahbari barcha o'quvchilar bilan birgalikda aloqada bo'lib o'zining guruhi bilan tarbiyaviy ishlarni olib boradi. O'qituvchilar tomonidan o'quvchilarga qo'yiladigan pedagogik talablar birligiga erishadi. Ota-onalar, kuni uzaytirilgan gruppalar tarbiyachilari jamoatchilik bilan doimo aloqada bo'lib turadi.

3.2 Tarbiyaviy ishlar jarayonida sinf rahbarining burchi

Tarbiyachi o'quvchilar jamoasini tarbiyalash ekan, hech qaysi o'quvchini nazardan chetda qoldirmasligi darkor. O'quvchilarning xulq-atvori, tartib-intizomi, o'zlashtirishi ko'p jihatdan ularning individual xususiyatlariga bog'liqdir. Ba'zi bir o'quvchi o'zining o'qishga bardoshsizligi tufayli darslarga ulgurmasligi, ikkinchi birining darsda yaxshi javob berishga jur'atsizligi, tortinchoqligi halaqit berishi, yana birining yaxshi o'qishiga vaqtida o'zlashtirmaganligi sabablarini bilgan taqdirdagina, uning oldini olish borasida real va ta'sirchan tadbirlar qo'llash mumkin bo'ladi.

O'quvchilarning individual xususiyatlarini hamisha va hamma holda hisobga olmoq zarur. O'quvchilarga individual yondashish bu har qaysi o'quvchining xususiyatlariga faol tarzda moslashish emas. Bu eng avvalo, har qaysi o'quvchining individual xislatlarini, uning psixologik taraqqiyoti xususiyatlarini, uning shaxsiy tajribasini hisobga olgan holda unga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishning yanada samarali yo'llarini faol ravishda qidirib topishdir. Bunday yondashishga faqat tarbiyalash va o'qitish qiyin bo'lgan o'quvchilargina emas, balki istisnosiz hamma o'quvchilar muhtojdir, tarbiyachining, o'qituvchining vazifasi faqat qoloqlarni va intizomsizlarni ilg'orlar va intizomlilar qatoriga yetkazib olishdangina iborat emas, balki shu bilan birga barcha o'quvchilarning, jumladan, eng yaxshi, intizomli, bilimli, san'atga havasmand bolalarning ham aqliy, ham jismoniy quvvatlarini va tashkilotchilik qobiliyatlarini har tomonlama rivojlantirishdan iboratdir.

O'quvchilarni o'rganib, ularga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish.

O'quvchi shaxsini o'rganish ham piravord maqsad emas, balki ularga ta'lim-tarbiya berish uchun zaruriy shart-sharoitdir. Odatda tajribali sinf rahbarlari o'rganayotib tarbiya berish, tarbiyalayotib o'rganib borish qoidasiga amal qiladilar. O'quvchilarni o'rganishi bu tarbiyachilar uchun muvaffaqiyatli tarbiyalashning zaruriy shart-sharoiti bo'lib xizmat qiladi, tarbiyalash esa o'z navbatida o'quvchilarni kamol toptirish jarayonida ularni

o'rganishning asosiy yo'llaridan biri sifatida foydalaniladi. O'quvchilarni o'rganish borasidagi ishlar shaxsning kamol topishidan tabiiy tarzda faol ishtirok etish bilan, o'quvchilarda zaruriy ma'naviy hislatlar va xarakter xususiyatlarini tarkib toptirish bilan organik ravishda qo'shib ketadi. Sinf rahbari o'quvchilar xulq-atvoridagi ijobiy xislatlarni rivojlantirish, salbiy xususiyatlarga barham berishni "loyihalashtiradi".

3.3 Ta'lim jarayonida tarbiyaviy ishlarning o'rni

O'quvchilarni o'rganishni rejali tarzda va muntazam olib borish darkor.

O'quvchi xulq-atvoridagi yakka-yarim uchraydigan va tasodifiy voqealarni emas, balki uning shaxsida juda ko'p uchraydigan topik xususiyatlarni o'rganmoq kerak. Shuni hisobga olish kerakki, o'quvchilar hamma vaqt o'sib kamol topib boradilar. Ularning qiziqishlari doim o'zgarib boradi, ularning ichki dunyolari doimo boyib boradi. Shuning uchun ham o'quvchilarni faol rivojlanishga o'rgatmoq va bu rivojlanishni boshqarib borish zarur.

Bolalarni o'rganish ularga tarbiya va ta'lim berish sifatini oshirishga bo'ysindirilmog'i lozim. O'quvchilarni muntazam tarzda o'rganish asosida boshlang'ich jamoaga hamda alohida o'quvchilarga tarbiyaviy ta'sir etishining yanada samarali usul va metodlarini tanlab olishga ijodiy yondashish mumkin bo'ladi. O'quvchilarning individual xususiyatlari, mayllari hamda qiziqishlarini qayd qilib berish bilangina cheklanib qolish noto'g'ri bo'lur edi. Bu o'rganish asosida o'quvchilarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib, bular bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishini tashkil etish muhimdir. O'z o'quvchilarini yaxshi o'rganish demak, tashqi tomoniga emas, balki ular xulq-atvor sabablarini o'rganishga e'tibor berish kerak.

O'quvchilarni tabiiy hayot va ish faoliyati sharoitida o'rganish.

O'quvchini ta'lim jarayonida ijtimoiy foydali hayotga va jamoat ishiga jalb qilish lozim. O'qituvchilarning o'qituvchi va o'quvchilar jamoasi bilan, ota-onalar va tevarak-atrofidagi kishilar bilan munosabatlarga kirishini o'rgatish juda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu munosabatlar jarayonida shaxs yanada to'la ochiladi. O'quvchilarni tabiiy hayot va kundalik xatti-harakat jarayonida o'rganish ularga haqiqiy baho berishga yordam beradi.

O'quvchilarni xilma-xil metodlar va usullar bilan o'rganish.

O'rganish metodlari qanchalik turli-tuman bo'lsa, o'quvchilarni shunchalik to'la va asosli o'rganishi mumkin bo'ladi. Ayni bir vaqtda qo'shimcha metodlar sifatida o'quvchilar bilan, o'quvchilarning ota-onalari bilan suhbatlardan foydalaniladi. O'quvchilarni o'rganish metodikasi ta'sirchan bo'lmog'i kerak. O'quvchini o'rganish uning xarakteri va xulq-atvoridagi salbiy xususiyatlarining oldini olish hamda ijobiy xislatlarni mustahkamlash yo'llarini belgilab olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

O'quvchilarni o'rganib, ular hayoti va turmush sharoitlari bilan tanishish.

O'quvchilarning axloqiy xislatlari, uning yutuqlar va kamchiliklari shakllanishida, eng avvalo uning ta'lim va tarbiya olish jarayonida ijtimoiy uy sharoiti, tevarak-atrofi ham



ahamiyat kasb etadi.³⁹ O'quvchilarni o'rgatish dasturi ularni faqat maktabdagina emas, balki shu bilan birga uy sharoitida, oilada ham o'rganishni nazarda tutmog'i darkor.

O'quvchining alohida xususiyatlarini emas, balki butun shaxsini o'rganmoq darkor.

Sinf rahbari tarbiyaviy ishning turli bosqichlarida o'quvchi xulq-atvorining ayrim tomonlarini o'rgatishga e'tiborini qaratishi mumkin. O'quvchini har tomonlama o'rganishga erishmoq uchun dasturni oldindan yaxshi o'ylab tuzish, o'quvchilarni o'rganish rejasini, suhbat savollarini, insholar mavzularni tayyorlab olish zarur.

XULOSA

Tarbiya davomida tarbiyalanuvchining qarashlari, hayotiy nuqtai-nazari asta-sekin tarkib topib boradi. U tarbiyalanuvchining hulq-atvori hamda tevarak-atrofdagi muhitning xilma-xil ta'sirlariga uning munosabatlarini belgilaydi. Shaxsning bu tutgan yo'li qancha aniq va izchil bo'lsa, tevarak-atrofdagi hayot sharoitlarining turlicha salbiy ta'siri shuncha kuchsiz bo'ladi. Maktab sharoitida tarbiyaviy ishlar o'qituvchi-tarbiyachilar, sinf rahbarlari tomonidan amalga oshiriladi. Ular tarbiyani jamiyatning maqsadi hamda vazifalariga muvofiq ravishda tashkil etadilar. Boshlang'ich sinf o'quvchisining xatti-harakatidagi ayrim kamchiliklarni tuzatishga to'g'ri keladi. Bu kamchiliklar avvalgi tarbiya jarayonida, ko'pincha oilada tarkib topgan bo'ladi. O'qituvchi o'z harakatlarini va ota-onalarning harakatlarini bu kamchiliklarni bartaraf etishga qaratishi lozim. Odatda, buning uchun bolalarning oiladagi hayot sharoitlarini o'zgartirish, tarbiyalanuvchilarda noto'g'ri xatti-harakatni keltirib chiqaruvchi sabablarni mumkin qadar yo'qotish talab etiladi.

Shunday qilib, tarbiyalash, o'z-o'zini tarbiyalash va qayta tarbiyalash jarayonlari o'zaro mustahkam bog'langan bo'lib, inson shaxsini tarkib toptirishning bir butun jarayonida doimo bir-biriga ta'sir o'tkazadi. Har bir ishning o'ziga xos, ma'lum qonun-qoidalari bo'lganidek, bola tarbiyasining ham o'ziga xos bir qator muhim qoidalari borki, ularga amal qilish tarbiya ishining samarali bo'lishini ta'minlaydi. Bu qoidalar tarbiyaviy ishlarining mazmuni va tashkil etilishini doimo yangilab turishni talab etadi. O'qituvchilar o'quvchilar tarbiyasini hayot bilan bog'lar ekanlar, ularga o'zlarida imon-'tiqodni tarbiyalash imkonini beradilar. Men ishimni xulosalab quyidagi tavsiyalarni beraman:

Ma'naviyat ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari qobiliyatli, iste'dodli bilimli, maxoratli, o'z ishining ustasi, o'z obro'siga ega bo'lgan bo'lishi kerak. Tarbiyaviy ishlarni davr talabiga javob beradigan xolga keltirish uchun tarbiyaning asosi bo'lgan barcha g'oyalar qaytadan ko'rib chiqilishi, asosiy e'tibor bola shaxsiga qaratilishi, yillar davomida to'plangan ijobiy tajribadan unumli foydalanish zarur. Shaxslararo munosabatlarda insonparvarlik, pedagoglar va o'quvchilar o'rtasidagi bir-biriga hurmat munosabatlari, bolalar fikriga e'tibor qilish, ularga mehribonlarcha munosabatda bo'lish kerak.

Yoshlarimizni erkin mustaqil fikrlashga o'rgatish kerak.

³⁹ T.Javlijev. An'analar – hayot sabog'i. – T., "O'zbekiston", 1992.

Shaxsning ma'naviy, axloqiy sifatlarini tarbiyalash kerak.

Jamiyatda yuksak ma'naviy fazilatlarni kamol toptirish, shakllanayotgan milliy mafkurani o'quvchi – yoshlar ongiga mukammal yetkazish kerak.

Sinfdan va maktabdan tashqari ishlar yo'nalishiga bevosita rahbarlik qilgan holda o'qituvchilar, sinf rahbarlari, ota-onalari, sinf faollariga uslubiy yordam ko'rsatish. O'quvchilarni tarbiyaviy tadbirlarga jalb qilish va qiziqтира olish kerak. Tarbiyaviy tadbirlarning samaradorligini oshirish va uning natijasini amaliy hayotda tadbir etish kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari kadrlarning kasb mahoratini, umumiy ta'lim mahoratini, umumiy ta'lim va madaniy darajasini muntazam o'stirib

borishga g'amxo'rlik qiladi; xodimlar malakasini hisobga olgan holda va maktabgacha ta'lim muassasasi manfaatlaridan kelib chiqib, ularni tartibli va o'z vaqtida joydan-joyga ko'chirib turilishini ta'minlaydi. Bu maqsadlar uchun ma'muriyat ruhiy-pedagogik o'qitishning huquqiy va iqtisodiy uygunlanishini ta'minlaydi; xodimlar malakasini oshirishga bevosita maktabgacha ta'lim muassasasida shart-sharoit yaratadi, murabbiylik harakatini rivojlantiradi; mamlakatda va chet ellarda pedagogik va boshqa fanlar erishgan yutuqlar haqida axborot beradi.

Maktabgacha sohasini rivojlantirishda ijtimoiy boshqaruv mexanizmlarini tahlil etishdan maqsad talabalarda boshqarish muammolariga qiziqish uyg'otish, amaliy tashkilotchilik faoliyatiga ishtiyoq tug'dirishdir. Chunki hozir boshqarish asoslarini va bozor ko'nikmalarini o'rganayotgan talabalar kelgusida boshqarish tizimining xodimlari, kichik va o'rta, katta jamoalarning rahbarlari, ijtimoiy, tashkiliy-texnik faoliyatining turli sohalarini boshqarish bo'yicha loyihalar, tadbirlar ishlab chiquvchilar bo'lib yetishadilar. Boshqarish tizimini takomillashtirish va ijtimoiy sohada har xil tadbirlar ishlab chiqish ham ularning zimmasiga tushadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

I O'zbekiston respublikasi prezidenti asarlari

1. Mirziyoyev Sh. M . Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. T.: «O'zbekiston», 2017. – 102 b
2. Mirziyoyev Sh. M . Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. T.: «O'zbekiston», 2016. – 56 b
3. Mirziyoyev Sh. M . Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. T.: «O'zbekiston», 2017. – 488 b
4. Mirziyoyev Sh. M . Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. T.: «O'zbekiston», 2017